

Kartverket
Linn Winnæss-Karlsen
Postboks 600 Sentrum
3507 HØNEFOSS

Deres ref.
07/00971-96

Vår ref.
22/400-4/LLH

Dato
03.10.2022

Ullensaker kommune - navnesak 2022/220 - Ramby/Randby - tilråding

Innledning

Kartverket har, etter ønske fra Ullensaker kommune, reist navnesak på gårdsnavnet *Ramby/Randby* (gnr 39 og 40) og avledede navn. Kommunen har gjennomført høringsrunde, og har sendt sin egen og innkomne høringsuttalelser til Språkrådet.

Høringsuttalelser

-Børge-Borgere v/Øyvind Larssen anbefaler skrivemåten *Randby* siden det er slik etternavnet skrives. De skriver at de ikke vet hvordan lokale folk uttaler navnet.

-Eier av gnr/bnr 39/1 ønsker skrivemåten *Randby*. Hun viser til eldre skrivemåter av navnet, og har lagt ved bygdebøker og eldre dokumenter der skrivemåten *Randby* er brukt. Hun skriver at de som bor på gårdene har arvet en lokal uttale av navnet med «-dby»-uttale, men skriver at det sikkert er variasjon i hvordan navnet uttales.

-Johan Jørstad ønsker skrivemåten *Randby*, og skriver at det i dagligtale aldri er noen som sier annet enn Randby.

-Marthe Bogstad ønsker skrivemåten *Randby* i samsvar med eldre skrivemåter. (Hun skriver at hun eier Randby Gård med adresse Rambygutua 25, men ifølge www.seeiendom.no har Rambygutua 25 gnr/bnr 38/1 og bruksnavnet Løken.)

-Ullensaker Historielag ønsker skrivemåten *Ramby*. De viser til de eldste belagte skrivemåtene, skrivemåten i matrikkelen og lokal uttale. De har lagt ved utdrag fra bygdeboken fra 1949 der skrivemåten *Ramby* er brukt og uttalen er oppgitt som Ra'mmby.

-Kommunen har avgitt en omfattende høringsuttalelse, der de blant annet skriver «kommunedirektøren [har] fått muntlige tilbakemeldinger fra ulike hold om at både uttalen "Ramby" og "Randby" er i bruk i dag. Vedtaket etter behandling i kommunen er som følger: «Innkomne lokale innspill og Ullensaker kommunes vurderinger, oppsummert i det følgende, oversendes Språkrådet. Kommunedirektøren har følgende forslag: • "Ramby" og "Randby" blir likestilte skrivemåter • "Rambydalsvegen", "Randbygrenda" og "Randbyvegen" beholder sine vegnavn • Egen vegnavnsak legges frem for HTIK hvor vi ønsker at "Rambygutua" endres til Randbygutua».

Saksopplysninger

I 1838-matrikkelen er gårdsnavnene skrevet *Ranby* (*Rænnaby*) *nedre* og *Ranby øvre*. *Norske Gaardnavne* har oppslagsformen *Ramby nedre og øvre* og uttalen /ra`mby/. Eldre skrivemåter er *Ramfnaby*, *i Rampnaby*, *i Roonnaby* (1400), *i Ramnaby* (1407), *Randeby* (1520), *Ranneby* (1557), *Rafnneby* (cirka 1574), *Randby* (1578) og *Randbye* (1594, 1666, 1723). Navnet er forklart som «Rafnabýr (Hrafna-), Ravnegaarden. I nuv. Form er nb ved Assimilation blevet til mb».

I matrikkelen fra 1904 er gårdsnavnene skrevet *Ramby nedre* og *Ramby øvre*, med merknaden «Ogsaa skr. Randby». Også bruksnavnene er skrevet *Ramby*.

I matrikkelutkastet fra 1950 er gårdsnavnene skrevet *Ramby nedre* og *Ramby øvre*. Også bruksnavnene er skrevet *Ramby*, med unntak av 39/9 *Randbybråten nedre*.

Herredsregisteret (1942) har registrert uttalen /ram`by/ og /ram`bybrøtan/ (innsamleren heter R. Fladby og er vel kanskje fra nabogården?).

Bustadnamarkivet (1950-54) har registrert /ra`mby/, /ø:`vørramby/ (gnr/bnr 40/1), /ne:r`ramby/ (gnr/bnr 39/1 og 39/4), /ra`mbyengal/ (gnr/bnr 40/9), /ra`mbybrå:tan/ (gnr/bnr 39/2) og /ra`mbyssæ:tra/.

Det er ikke registrert navn fra Ullensaker i Språkrådets registreringsverktøy.

I boken «Ullensaker 1660-1840» (Ulf Grøndahl, 1989) finner vi *Randbyenga*, men *Rambysetra*, *Ramby* og *nedre Ramby* (flere ganger), *nordre Ramby* og *øvre Ramby*.

I boken «Ullensaker 1840-1940» (Aage Lunde, 1988) finner vi *Ramby* og *Rambydalsvegen*, men også *Randby*.

I boken «Ullensaker 1940-1992 (Guro Nordby, 1995) finner vi *Ramby gård* og *Rambymarka*, men *Randbydalsvegen* og *Randbydalen* (alpinanlegg).

I boken «Ullensaker - bygdebok for barn (Kr. Vikne, 1960) er gårdsnavnet skrevet *Randby*.

Diskusjon og tilråding

Hovedregelen i stedsnavnloven (§ 4 første ledd) er at skrivemåten av stedsnavn skal ta utgangspunkt i lokal, nedarvet uttale. I denne saken er det ingen tvil om at den nedarvede uttalen er /ramby/, jf. uttaleopplysningene i *Norske Gaardnavne*, herredsregisteret, bustadnamarkivet og bygdeboken fra 1949. Det fremgår av høringsuttalelsene at denne uttalen fremdeles er i levende bruk, selv om det også skal finnes en nyere uttale /randby/. Denne uttalen er i så fall et tydelig utslag av leseuttale, for allmennordet *rand* uttales i dette området /rann/, og overgang fra /n/ til /m/ er vanlig foran /b/. (Jmfør at uttalen av *landbruk* gjerne er /lammbruk/, eventuelt /lannbruk/, men ikke /landbruk/ med d-uttale i denne delen av landet.)

Etter hovedregelen i loven må altså skrivemåten bli *Ramby*, så spørsmålet i denne saken er om det finnes tilstrekkelige grunner til å tilrå *Randby* ut fra «unntaksregelen» i § 4 andre ledd: «Har skrivemåten vore lenge i bruk, og er vel kjend og innarbeidd, kan ein fråvike gjeldande rettskriving og rettskrivingsprinsipp».

I § 1 fjerde ledd i forskriften er det listet opp noen punkter som skal tas med i vurderingen dersom denne regelen skal brukes:

- a. om skrivemåten kan medverke til at meningsinnhaldet i namnet ikkje kjem tydeleg fram
- b. om skrivemåten kan endre den nedervde lokale uttalen av namnet
- c. kor lang og dominerande tradisjon skrivemåten har på namneobjektet
- d. kor stor semje det er om skrivemåten lokalt

Vi tar for oss hvert av disse punktene nedenfor.

a. Forleddet i gårdsnavnet er tolket som fuglenavnet *ravn/ramn*. Skrivemåten *Randby* kan føre til at forleddet i navnet oppfattes som ordet *rand* 'kant, stripe, fordypning', og kan dermed medvirke til at meningsinnholdet i navnet ikke kommer tydelig frem.

b. Dersom det er slik at det allerede har utviklet seg en uttale */randby/*, er det et utslag av en skriftpåvirket uttale som har gått uvanlig langt. Skrivemåten *Randby* vil da kunne endre den nedarvede, lokale uttalen ytterligere og svekke uttalen */rammby/*.

c. Som det fremgår av saksdokumentene og avsnittene ovenfor, er det tradisjon for skrivemåten *Ramby* i matriklene, mens *Randby* har sterk tradisjon i eldre kart. Skrivemåten er varierende i bygdebøkene, og i de eldre formene som er listet opp i *Norske Gaardnavne* er det også mange forskjellige skrivemåter. Det kan derfor ikke sies å være noen dominerende skriftradisjon for hverken *Ramby* eller *Randby*.

d. Som det fremgår av høringsuttalelsene, er det ikke enighet lokalt om skrivemåten *Randby*.

Etter en samlet vurdering av disse fire punktene, mener vi at det i denne saken ikke er grunnlag for å bruke «unntaksregelen» i § 4 andre ledd. Vi tilrår derfor skrivemåten **Ramby** i samsvar med hovedregelen i stedsnavnloven. Tilrådingen gjelder gårdsnavnene og avledede navn, jf. § 4 tredje ledd. Se ellers skjemaet nedenfor.

Kommunen ønsker at *Ramby* og *Randby* skal vedtas som sidestilte skrivemåter. I § 4 fjerde ledd åpnes det for å fastsette sidestilte skrivemåter. Men siden skrivemåten *Randby* etter vår mening ikke er innenfor regelverket (jf. diskusjonen og konklusjonen ovenfor), kan den heller ikke fastsettes som sidestilt sammen med skrivemåten *Ramby*.

Nr.	Navn	Navnetype og evt. gnr/bnr	Tilråding
1	Ramby Randby	Navnegård (fellesnavn gnr 39 og 40)	Ramby
2	Nedre Ramby	Gård (39)	Nedre Ramby. Ut fra uttaleopplysningene i bustadnamnarkivet kunne gårdsnavnene også skrives <i>Nerramby</i> og <i>Øverramby</i> , eventuelt med bindestrek. Men siden det ikke er tradisjon for eller ønske om en slik skrivemåte, vil vi ikke tilrå den. SSR har heller ikke registrert slike sammenskrivninger i Ullensaker.
3	Nedre Ramby	Bruk (39/1)	Nedre Ramby
4	Rambybråten Randbybråten Nedre Ramby	Bruk (39/2)	Rambybråten/Rambybråten eller Nedre Ramby. Ut fra uttaleopplysningene ovenfor bør etterleddet skrives <i>-bråten</i> . SSR har imidlertid langt flere <i>-bråten</i> enn <i>-bråtan</i> i Ullensaker. Kommunen har vedtatt både <i>-bråtan</i> og <i>-bråten</i> i adressenavn.

5	Nedre Ramby	Bruk (39/3)	Nedre Ramby
6	Nedre Ramby	Bruk (39/4)	Nedre Ramby
7	Søndre Rambybråten	Bruk (39/9)	Søndre Rambybråtan eller Søndre Rambybråten, jf. navn nummer 4.
8	Øvre Ramby	Gård (40)	Øvre Ramby
9	Øvre Ramby	Bruk (40/1)	Øvre Ramby
10	Øvre Ramby	Bruk (40/5)	Øvre Ramby
11	Øvre Ramby	Bruk (40/6)	Øvre Ramby
12	Øvre Ramby	Bruk (40/8)	Øvre Ramby
13	Øvre Ramby	Bruk (40/9)	Øvre Ramby
14	Rambydalen	Dal	Rambydalen
15	Rambybekken	Bekk	Rambybekken
16	Rambymarka	Utmark	Rambymarka
17	Rambydalsvegen	Adressenavn	Rambydalsvegen
18	Rambygutua	Adressenavn	Rambygutua
19	Randbygrenda	Adressenavn	Randbygrenda
20	Randbyvegen	Adressenavn	Randbyvegen

Vennlig hilsen

Anne Svanevik
navnekonsulent

Daniel Gusfre Ims
seksjonssjef

Line Lysaker Heinesen
rådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrifter.

Mottakere:

Kartverket

Postboks 600
Sentrum

3507

HØNEFOSS

Kopi til:

Anne Svanevik